

Bosuiljongen in het Beatrixpark

Frank Warendorf

FOTO: FRANK WARENDORF

De vier uiltjes, 4 mei 2007

In 2007 was er een succesvol broedgeval van de Bosuil in het Beatrixpark. Drie uiltjes uit een nest van vier werden grootgebracht. Het was mogelijk de ontwikkeling van de uilen goed te volgen. Hier volgt een verslag van de belevenissen.

Al eerder hebben Bosuilen in het Beatrixpark gebroed. In 2005 groeiden drie Bosuilen voorspoedig op (Warendorf, 2005). Het eerste uiltje werd op 13 maart 2005 ontdekt in een kale loofboom. Het was een net uitgevlogen uilskuiken. Als we bedenken dat het uitvliegen al kan plaatsvinden op de dertigste dag na het uitkomen van het ei en dat het broeden 28 tot 30 dagen duurt (Mooij, 1983), dan was dit jong op 11 februari uit het ei gekropen en het ei op 12 januari gelegd.

Dit is normaal voor Bosuilen. In steden begint de broedtijd van de Bosuil vaak al eind december (Voous, 1988). Er is één broedsel per jaar en er worden, afhankelijk van het voedselaanbod, één tot vijf eieren gelegd. Een Bosuil is na één jaar volwassen en kan dan voor nageslacht zorgen, maar meestal gebeurt dat pas in het tweede of derde jaar (Cramp, 1985). Een bosuilenpaar wordt voor het leven gevormd en blijft aanwezig in hetzelfde territorium, dat tegen indringers wordt beschermd.

In 2006 werden ondanks intensief speurwerk geen jonge uilen waargenomen. Wel vloog op 8 april 2006 's avonds een jonge Bosuil de naastgelegen Prinses Irenebuurt in en sindsdien leeft de nare gedachte dat in 2006 een broedgeval in het park is gemist.

In 2007 kon deze schade ruimschoots worden ingehaald.

Op 20 november 2006 werd gezien dat een paartje Bosuil elkaar kopjes gaf. Een zeldzame waarneming en een goed voorteken. Op zondagmiddag 25 maart 2007 werd het nest ontdekt. Het vijfje Bosuil schrok hier zo van dat ze wegvloog van het nest en hoog in een els ging zitten. Binnen een mum van tijd waren er zes Zwarte Kraaien om haar heen en twee Buizerds die op enkele meters afstand in de dunne elzentakken houvast zochten. De belagers hielden het echter bij schreeuwen en kijken. Ze durfden de grote uil geen haar te

krenken. De uil is na korte tijd weer teruggegaan naar het nest, waar, als we terugrekenen, jongen van slechts enkele dagen oud alleen waren gelaten.

Op 21 april zijn in ieder geval twee jonge uilen uitgevlogen. Waarschijnlijk volgden één of twee dagen later de andere twee. Op 29 april waren er namelijk maar liefst vier jonge uilen te zien. De uiltjes verbleven overdag meestal hoog in een populier. De grote moederuil verbleef overdag op korte afstand, ook in een populier. Waar het mannetje verbleef, is onduidelijk. Dit broedgeval was ongeveer anderhalve maand later dan dat van 2005. De bomen waren al goed in blad en de jongen vliegvlug en daardoor niet makkelijk te lokaliseren. De uiltjes hadden onder andere rat op het menu staan: op 30 april trachtte één van de uiltjes het achterreind (inclusief staart) van een volwassen rat naar binnen te werken. Dit lukte niet.

's Avonds deden de uiltjes hun vlieg oefeningen. Gevaarlijk, want het park kent brede singels. Maar het was voor in ieder geval drie uiltjes geen probleem de overkant van het water te bereiken. Op 4 mei miste één van de uiltjes een tak en kwam op het gras terecht, waar het rustig bleef zitten. Een ladder halen om het uiltje terug in een boom te zetten was niet nodig, want het uiltje slaagde er zelf in om vanaf de grond op te vliegen. Het is bekend dat uilen vanaf 40 à 45 dagen oud zeer acceptabel kunnen vliegen (Mooij, 1983). De uil die op de grond terecht was gekomen was waarschijnlijk 42 dagen oud. Op 6 mei werden voor het laatst alle vier de uiltjes gezien, later nog maar drie. Waar het vierde uiltje is gebleven, blijft een raadsel.

Het was de gehele maand april en de eerste week van mei uitzonderlijk droog. Geen spatje regen. Tot 7 mei, toen 's avonds een flinke bui losbarstte. De uiltjes werden nat, een nieuwe ervaring. Eén van de uiltjes kieperde bij een vliegpoging – zwaar van de regen – in een dichte struik naast het pad. Het lukte door de duisternis niet om de uil terug te vinden, maar hopelijk heeft hij zich weten te redden.

Verschillende malen is waargenomen dat een volwassen Bosuil in de buurt van de jongen kwam, tweemaal met prooi, de eerste keer een klein knaagdier en de tweede keer een forse rat. De volwassen uil gedroeg zich absoluut niet agressief, maar hield wel afstand en waarschuwde de jongen met een alarmerende roep. Zwarte Kraaien die op de uil afkwamen werden wel weggejaagd. Bosuilen kunnen agressief zijn tegen mensen wanneer ze jongen hebben. Dit verschilt echter enorm: de ene uil zal nooit een mens aanvallen, de ander wel (Mooij, 1983).

De jonge uilen waren niet bang aangelegd. Naarmate ze groter werden kwamen ze 's avonds dichterbij de grond. Meestal observeerden ze de omgeving vanaf een lage tak en vloegen ze daarna op de grond om aan iets – een takje of dennenappel – te knagen. Het was in deze periode dat de uiltjes individueel herkenbaar werden. De grootste twee kregen de namen Grijsje en Bruintje. Deze uiltjes waren erg aan elkaar gehecht en zaten vaak naast elkaar op een tak. Grijsje was de grootste en de oudste; een zeer nieuwsgierig uiltje. Bruintje was wat schuw, dit uiltje had een mooie bruine gezichtssluijer. Het derde jong heette Kleintje. Deze kleinste (en jongste) van de drie had ook een bruine gezichtssluijer.

Er is niet veel bekendheid gegeven aan de aanwezigheid van de jonge uilen om een te grote toeloop en mogelijke verstoring te voorkomen. Wel is er melding van gemaakt op de website van de Vereniging Vrienden van het Beatrixpark en via het Amsterdams VogelNet. Toch hebben veel mensen van het schouwspel van de vliegende jonge Bosuilen kunnen genieten. Het nieuws verspreidde zich door het park als een lopend vuurtje.

FOTO: HANNA HIIRSCH

Bruintje, 27 mei 2007

De drie resterende uilen, 30 mei 2007

FOTO: HANNA HIRSCH

Ook tijdens de vogelexcursie van de Vrienden van het Beatrixpark op 13 mei waren de drie jonge uilen te zien. 's Avonds kwamen ze regelmatig naar de rand van het pad. Soms landden ze op enkele meters afstand. Ook waren ze af en toe te zien op de schutting van de zogenaamde kastanjerijng of op een bankje. Een toevallige voorbijganger, die met de fiets was, schertste: "als een uil op mijn fiets gaat zitten moet je er een foto van maken!". En één van de uiltjes, Grijsje, ging even later inderdaad op het stuur van zijn fiets zitten. De foto, gemaakt door Hanna Hirsch op 21 mei, stond op de voorkant van de eerste *Gierzwaluw* van dit jaar (jg. 45 nr. 1).

In de omgeving waar de uiltjes verbleven was een sloot met kroos. Zeker twee uiltjes hebben daarmee - op 21 mei - kennis gemaakt, maar ze slaagden er gelukkig in weer op de kant te komen. Op een zaterdagavond - 26 mei - was er een Egel aan het rondsnuffelen. De uiltjes hadden hiervoor grote belangstelling en tuurden naar beneden om het diertje te volgen. Maar daar bleef het bij. Die avond had Grijsje een regenworm te pakken; de eerste waarneming van de vangst van een prooi. De literatuur vermeldt dat jonge Bosuilen vanaf een leeftijd van 60 dagen zelf prooien kunnen vangen. De waarneming komt hiermee mooi overeen. Grijsje was toen 64 dagen oud. In deze periode van het jaar werd het omstreeks 22.00 uur te schemerig om de uilen nog goed te kunnen zien. Tegen die tijd vlogen de uilen ook meestal weg, naar het noordelijke deel van het park.

Op 16 juni vond ik een uitzonderlijk grote regenworm die ik op het pad heb gelegd op een plek waar Kleintje in een boom zat. Deze had dat al snel in de gaten en nam de worm in de snavel mee naar een tak om hem daar te verorberen. Mijn aanwezigheid stoorde de uil in het geheel niet.

Begin juni waren de uilen zover geruid dat ze op volwassen vogels gingen lijken. Naarmate de tijd vorderde, waren ze steeds minder bij elkaar te vinden. Uiterlijk op een leeftijd van 90 à 100 dagen worden de jongen uit het domein van de ouders verjaagd, als het moet zelfs met geweld. Dus vanaf 20 juni zou het voor onze uiltjes moeilijk worden. De laatste waarneming van een jonge uil was op 7 juli 2007. Hopelijk slagen de drie uiltjes erin om in de nabije omgeving een territorium te vestigen.

Literatuur & andere bronnen

- Cramp, S. (ed.). 1985. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic. Volume IV. Terns to Woodpeckers. Oxford University Press, Oxford.
- Mooij, Johan H. 1983. De Bosuil. Kosmos Vogelmonografieën. Kosmos, Utrecht & Antwerpen.
- Nieuwsbrieven en de Vogelrubriek op www.vriendenbeatrixpark.nl.
- Voous, Karel H. 1988. Owls of the Northern Hemisphere. Collins, Londen.
- Warendorf, Frank. 2005. Vogelbelevissen voorjaar en zomer 2005. In: Nieuwsbrief Vereniging Vrienden van het Beatrixpark, 24^e jaargang, najaar 2005.

De eerste Amsterdamse Stadsvogeldag

Jip Louwe Kooijmans

Op 9 september 2007 vond voor het eerst de Amsterdamse Stadsvogeldag plaats. De Vogelwerkgroep Amsterdam organiseerde het evenement met als doel een breder publiek bekend te maken met het vogellevens in de stad. De Amsterdamse Stadsvogeldag werd gehouden in het Beatrixpark en bestond uit verschillende educatieve en recreatieve activiteiten en een markt met kramen van landelijke en regionale natuurorganisaties. Het was in veel opzichten een zeer geslaagde dag te noemen.

Locatie & Tijd De locatie, het Beatrixpark, was goed gekozen. Het is een prachtig park, gelegen dicht bij vogelrijke gebieden. Het Beatrixpark ligt echter enigszins decentraal en het park had in deze tijd van het jaar helaas geen lokale ornithologische 'crowd pleaser', zoals het groepje jonge Bosuilen dat in de zomermaanden vele regionale vogelaars had vermaakt. Sommige locaties in Amsterdam hebben zo'n standaard succesnummer, zoals een Ooievaar op nest in Frankendaal of het Vondelpark. Dit had de dag meer cachet kunnen geven voor mensen die niet regelmatig vogelen en die zich er misschien niet van bewust zijn dat een dergelijk spectaculair schouwspel in de stad te bewonderen is. Wel waren de gehele dag twee Eekhoorns aanwezig op het festivalterrein.

FOTO: COR VEENMAN

Waarnemingen tijdens de Stadsvogeldag

De tijd van het jaar was een begrijpelijke keuze als het gaat om het weer en de vrije tijd van vogelaars. De kans op goed weer is begin september groot en de gunstige weersomstandigheden hebben ook zeker bijgedragen aan het welslagen van deze dag. Bovendien hebben vogelaars die aan deze dag meewerkten in deze maand geen inventarisatieverplichtingen en is de najaarstrek nog niet in volle gang, zodat de drang om zelf te gaan vogelen niet zo groot is. In deze tijd zijn er veel festivals in de stad. Twee weken eerder was de Uitmarkt en op de dag zelf was het Monumentendag en waren er enkele wijkfeesten, onder andere in de nabij gelegen Beethovenstraat. Ook in de weekenden daarna waren in de stad verschillende activiteiten. Dat is concurrentie, maar daarentegen kan het voor een volgende keer ook iets zijn om bij aan te haken. Begin juli kan ook een geschikte tijd zijn voor een evenement als dit. Er is grote kans op goed weer.